

Rola studenckich warsztatów projektowych na przykładzie efektów międzyuczelnianych warsztatów urbanistycznych w Babicach

Wojciech Jabłoński

<https://orcid.org/0000-0002-4954-2279>

w.jablonski@pollub.pl

*Katedra Architektury, Urbanistyki i Planowania Przestrzennego,
Wydział Budownictwa i Architektury, Politechnika Lubelska*

Daniel Mazurek

Wydział Budownictwa i Architektury, Politechnika Lubelska

Magdalena Nózka

Wydział Budownictwa i Architektury, Politechnika Lubelska

Izabela Olszak

Wydział Budownictwa i Architektury, Politechnika Lubelska

Weronika Potocka

Wydział Budownictwa i Architektury, Politechnika Lubelska

Streszczenie: W artykule zaprezentowano przebieg oraz efekty międzyuczelnianych, studenckich warsztatów projektowych, które odbyły się w Babice w gminie Krzywca, w dniach 18–25.07.2021 roku. Na ich podstawie przedstawiono znaczenie oraz rolę warsztatów studenckich w edukacji architektonicznej.

Słowa kluczowe: Babice, gmina Krzywca, warsztaty studenckie, rewitalizacja urbanistyczna, edukacja architektoniczna

Wprowadzenie

Na zaproszenie władz gminy Krzywca w dniach 18–25.07.2021 r. odbyły się międzyuczelniane urbanistyczne warsztaty projektowe, w których uczestniczyli studenci z Wydziału Budownictwa i Architektury Politechniki Lubelskiej oraz studenci Wydziału Architektury i Sztuk Pięknych Akademii Krakowskiej im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego¹. Warsztaty odbyły się w Babicach², wsi zlokalizowanej na Pogórzu Dynowskim, nad skarpą

1 Warsztaty prowadzone były przez prof. dr hab. inż. arch. Elżbieta Przesmycka (AK), dr inż. arch. Dariusz Kronowski (AK), mgr inż. Justyna Jaskowska-Lemańska (AGH), mgr inż. arch. Wojciech Jabłoński (PL).

2 Babice, gmina Krzywca, powiat przemyski.

nadrzeczną nad Sanem. Miejscowość otrzymała prawa miejskie w 1407 roku³ na prawie niemieckim. Pod koniec XIX wieku większość mieszkańców utrzymywała się z rolnictwa i żeglugi po Sanie. Prawa miejskie Babice utraciły w 1934 roku, w 1970 roku Babice przyłączone zostały do gminy Krzywca⁴. Obecnie gmina ma charakter typowo rolniczy, na jej terenie nie ma zakładów przemysłowych. Występujące korzystne warunki glebowe i klimatyczne do produkcji rolnej sprzyjają uprawie zbóż, ziemniaków i roślin pastewnych, dlatego dominującym zajęciem ludności jest rolnictwo.

Znaczenie i rola warsztatów studenckich w Polsce

Wielu nauczycieli akademickich zauważa bardzo istotną rolę jaką pełnią warsztaty studenckie w procesach edukacji architektonicznej. Warsztaty otwierają możliwości do rozwoju umiejętności projektowych, których nie ma możliwości wyuczyć w trakcie kursów studyjnych w programie studiów. W związku z tym mogą one uszczegóławiać wiedzę oraz doskonalić umiejętności nabyte na zajęciach. Elżbieta Rdzawska-Augustin zauważa, że działania warsztatowe są doskonałym uzupełnieniem programu nauczania architektonicznego⁵. Podobną opinię przedstawia Anna Franta, stwierdzając, że warsztaty w współczesnych trendach dydaktycznych powinny stanowić element komplementarny do curriculum studiów. Ze względu jednak na swój charakter, zdaniem Anny Franty nie powinny konkurować z samym studyjnym programem nauczania⁶.

Natomiast na kwestię praktycznego wykorzystania warsztatów studenckich w edukacji architektonicznej zwraca uwagę Ewa Łużyńska⁷. W organizowanych przez nią cyklicznych warsztatach „Conservator Cisterciensis” uczestnicy mają możliwość bezpośredniego kontaktu z zespołami zabytkowymi, a tym samym zapoznania się z stanem technicznym obiektów. Pozwala to na lepsze zrozumienie poznanych na wykładach założeń historycznych oraz wykształcenie wrażliwości na zabytkową tkankę oraz świadomości konserwatorskiej u studentów architektury.

Krzysztof Ingarden w kontekście Polsko-Japońskich Warsztatów „Chmura” wskazuje, że wyjazdy studialne oraz wspólne, międzynarodowe działania studentów dają możliwość efektywnego rozwoju umiejętności miękkich i twardych, w tym możliwości różnego spojrzenia na problem projektowy⁸. Podobnie uważa Eliza Szczerek, że jednym z największych atutów, szczególnie w przypadku międzynarodowego charakteru warsztatów, jest wieloaspektowe spojrzenie na problem projektowy⁹. Uczestnicy warsztatów wywodzący się różnych środowisk akademickich dysponują innym podejściem do aspektów projektowych.

Ponadto, według Anny Szczegielnej działania studentów architektury w ramach warsztatów stanowią również bardzo dobrą formę edukacji obywatelskiej¹⁰. Aktywność adeptów architektury wraz z prezentacjami efektów prac projektowych wzbudzają duże zainteresowanie lokalnej społeczności. W związku z tym warsztaty przynoszą dwustronne korzyści edukacji architektonicznej¹¹ – studenci uczą się realizacji projektów z uwzględnieniem potrzeb lokalnej społeczności natomiast warsztaty budują świadomość architektoniczną i szacunek do otaczającej przestrzeni. Jak zauważa Karin Hofert, praca studentów w trakcie warsztatów bardzo często odbywa się

3 *Cerkiew Greko-Katolicka pw. Zaśnięcia Bogarodzicy*, Biała Karta, rejestr zabytków, nr A-247 z dnia 04.04.1970 r., źródło on-line: <https://zabytek.pl/pl/obiekty/babice-zespol-cerкви-greckokatolickiej-pw-zasnecia-matki-boski> (dostęp 24.03.2022 r.).

4 P Haszczyń, *Ścieżka Historyczna Babice – Przystanek 2*, źródło: <https://www.krzywca.eu/babice.html> (dostęp: 24.03.2022 r.).

5 E. Rdzawska-Augustin, J. Bródka, *Międzynarodowe warsztaty studenckie w procesie edukacji architektonicznej*, [w:] „Builedr”, (nr 4 (285) 2021, DOI: 10.5604/01.3001.0014.7864, s. 55.

6 A. Franta, *Synthesis of Aims and Possibilities*, [w:] Franta A. (red.), *The Role of the International Student Workshops in the Process of the Education of Architects*, Politechnika Krakowska, Kraków 2016, s. 111.

7 E. Łużyńska, *Nauczanie ochrony dziedzictwa na Wydziale Architektury Politechniki Wrocławskiej*, [w:] Szmygin B. (red.), *Nauczanie i popularyzacja ochrony dziedzictwa*, Polski Komitet Narodowy ICOMOS, Politechnika Lubelska, Warszawa 2014 s. 84.

8 K. Ingarden, A. Jasiński, „Chmura”: *Polsko-Japońskie Warsztaty Architektoniczne w cieniu pandemii COVID-19*, [w:] „Państwo i Społeczeństwo”, nr 2/2022, DOI:10.48269/2451-0858-pis-2022-2-004, s. 116.

9 E. Szczerek, *International Student Workshops as an important element in architectural education*, [w:] „Technical Transactions”, 7/2017, DOI: 10.4467/2353737XCT.17.105.6646, s. 24.

10 Szczegielniak A., Wąsowicz M., *Działania artystyczne w Chełmie – wielowymiarowe znaczenie Ogólnopolskich Warsztatów Plenerowych Studentów Architektury*, [w:] „Builder” 12 (293), DOI: 10.5604/01.3001.0015.5135, s. 73.

11 Ibidem.

w porozumienia z inwestorem lub jego przedstawicielami, co daje możliwość weryfikacji swoich umiejętności i wiedzy z rzeczywistymi oczekiwaniami i wymaganiami¹².

Metodyka pracy w trakcie warsztatów

Przebieg pracy w trakcie warsztatów podzielony został na dwa etapy – etap przedprojektowy – inwentaryzacyjno-analityczny oraz etap projektowy. Zajęcia o charakterze wykładowym ograniczone zostały do minimum – służyły one wyłącznie do przedstawienia metod wykonywanych analiz, pomiarów i rysunków inwentaryzacyjnych. Pierwszy etap wykonywany był wspólnie przez wszystkich uczestników warsztatów. W ramach analiz przedprojektowych wykonane zostały:

- badania wstępne materiałów archiwalnych i kartograficznych;
- inwentaryzacja urbanistyczna rynku w Babicach, obejmująca analizy:
 - stanu technicznego;
 - stanu zadrzewienia;
 - analizy wartości kulturowych;
 - elementów dysharmonijnych w przestrzeni;
- inwentaryzacja architektoniczna zabytkowej cerkwi mająca na celu zapoznanie się z tradycjami budowlanymi regionu Podgórze Dynowskiego;
- pogłębione wywiady z lokalnymi działaczami społecznymi oraz lokalną społecznością w celu określenia potrzeb mieszkańców.

Na podstawie wykonanych analiz, opracowane zostały robocze wnioski i wytyczne projektowe z uwzględnieniem potrzeb mieszkańców. Na ich podstawie opracowane zostały cztery koncepcje projektowe w zespołach od trzech do czterech osób. Prace projektowe odbywały się w Świetlicy Gminnej. Lokalna społeczność oprócz udziału w wywiadach i analizach potrzeb miała możliwość udziału i konsultacji rozwiązań projektowych. Na zakończenie warsztatów wyniki prac przedstawione zostały mieszkańcom oraz przedstawicielom władz gminy na uroczystej prezentacji w Świetlicy Gminnej w Babicach.

Analiza przedprojektowe miejscowości Babice

W trakcie warsztatów zostały wykonane uproszczone inwentaryzacje urbanistyczne i architektoniczne miejscowości, stanowiące podstawę dalszych wytycznych i opracowań projektowych. Wykonana została również analiza materiałów archiwalnych i kartograficznych. Analiza ta wykazała znaczące zmiany w parcelacji oraz lokalizacji zabudowy w północnej części Rynku Babic oraz zachowanie historycznego układu zabudowy w części zachodniej, południowej i wschodniej.

Istotną rolę w odbiorze lokalnej architektury jest przyroda, zarówno w aspekcie szerokiego krajobrazu Pogórza Dynowskiego jak i w aspekcie mikroskali frontalnych ogródków przydomowych, pozostałości po tradycjach galicyjskich, w których szczególnie istotną rolę pełnią krzewy oraz rośliny kwiatne. W większości przypadków frontowe, ozdobne ogrody są zadbane i bardzo dobrze utrzymane, co świadczy o rosnącej wrażliwości mieszkańców na przestrzeń.

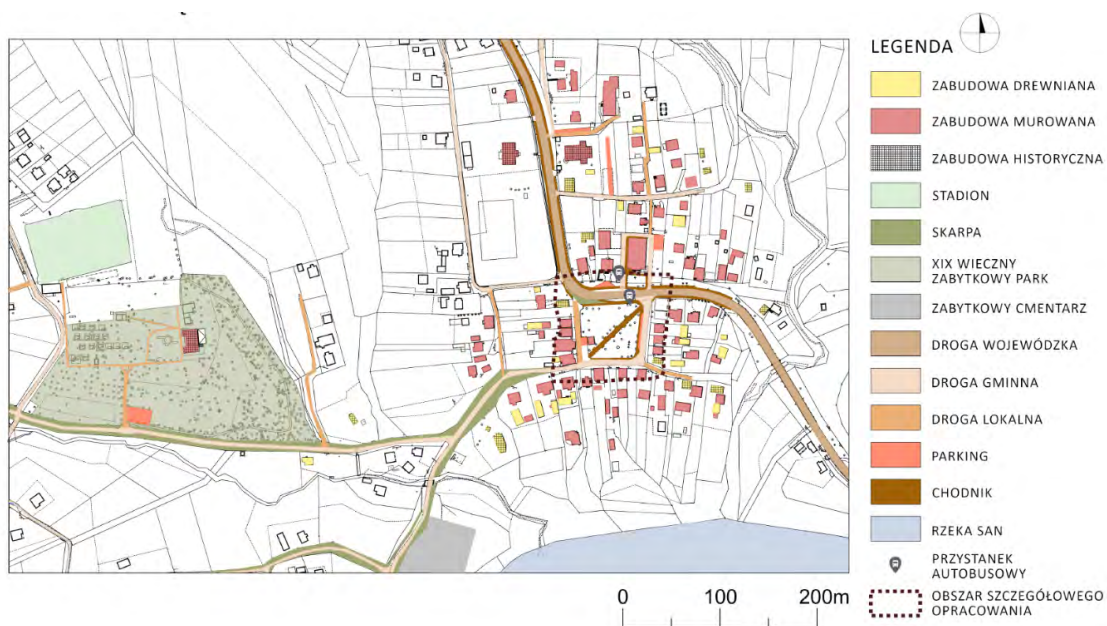
W trakcie prac przygotowawczych do projektowania sporządzone zostały również analizy architektoniczne, mające na celu określenie charakterystyki architektonicznej i plastycznej zabudowy Babic, pomimo znacznej utraty wartości historycznych i regionalnych w istniejącej zabudowie. Zachowała się jedynie część z historycznej, drewnianej zabudowy Babic – głównie indywidualne zabudowania domów i gospodarstw. Część z zachowanej drewnianej zabudowy w wyniku modernizacji utraciła jednak swój regionalny charakter.

¹² K. Hofer, *Design Workshops: a specific pedagogy of architectural teaching*, [w:] A. Franta (red.) *The Role of the International Student Workshops in the Process of the Education of Architects*, Politechnika Krakowska, Kraków 2016, s. 14.

Ryc. 1. Porównanie współczesnego stanu zagospodarowania Babice z stanem z 1854 (oprac. W. Jabłoński, na podstawie: Markt Babice sammt Ortschaft Babice in Galizien, źródło: Archiwum Państwowe w Przemyślu, Archiwum Geodezyjne, sygn.. 56/126/0/-/0006M)

Comparison of the current state of development of Babice with the state from 1854 (author: W. Jabłoński, based on: Markt Babice sammt Ortschaft Babice in Galizien, source: State Archives in Przemyśl, Geodetic Archives, sign. 56/126/0/-/ 0006M)

Ryc. 2. Inwentaryzacja stanu zabudowy miejscowości Babice, 07.2021 (oprac. uczestnicy warsztatów)

Inventory of the state of buildings in Babice, July 2021 (authors: workshop participants)

Ryc. 3. Rozwinięcia elewacji pierzei Rynku w Babicach, 07.2021 (fot. i oprac. uczestnicy warsztatów)
Front Facades of the Market Square in Babice, 07/2021 (phot. and elaboration by workshop participants)

Ryc. 4. Cerkiew grekokatolicka pw. Zaśnięcia Bogarodzicy, 19.07.2021 (fot. M. Nózka)

Greek Catholic Church of St. Dormition of the Mother of God, July 19, 2021 (phot. M. Nózka)

Jednym z kluczowych elementów analiz architektonicznych były studia nad drewnianą, lokalną zabudową Babic. Niestety z historycznej zabudowy drewnianej nie zachowało się wiele obiektów, a część z pozostałych jest w złym stanie technicznym lub poddanych zostało termomodernizacji, w wyniku której zatraciły swoje oryginalne cechy. Inwentaryzacją architektoniczną objęta została zabytkowa, drewniana Cerkiew grekokatolicka pw. Zaśnięcia Bogarodzicy, znajdująca się obecnie w złym stanie technicznym. Prosta forma architektoniczna

budynku oraz jej niepowtarzalne detale są jedną z ostatnich pozostałości tradycyjnego, lokalnego budownictwa sakralnego¹³. Obiekt ten jest jednocześnie świadectwem przedwojennej koegzystencji różnych kultur i wyznań w regionie w czasach przed II wojną światową, w tym wypadku kultury ukraińskiej¹⁴.

Koncepcje rewitalizacji Rynku w Babicach

Efektem prac w trakcie warsztatów było przygotowanie czterech projektów koncepcyjnych w zespołach wieloosobowych. Na podstawie wykonanych analiz przedprojektowych, wszystkie grupy projektowe opracowały koncepcje rewitalizacji Rynku w Babicach opartą na ogólnych zasadach projektowania uniwersalnego z dostawianiem przestrzeni rynku do potrzeb różnych grup społecznych. Autorzy dążyli do poprawy komfortu i bezpieczeństwa użytkowników przestrzeni. Koncepcje projektowe w znacznej mierze wykorzystują istniejące uwarunkowania przestrzenne. Autorzy dążyli do wykorzystania istniejących walorów miejsca, w tym między innymi do zachowania zieleni wysokiej, wykorzystania potencjału turystycznego miejscowości, zachowania istniejących obiektów.

Istotnym zagadnieniem projektowym było zróżnicowanie funkcjonalne przestrzeni, wynikające z wywiadów z lokalną społecznością. Autorzy projektów w rewitalizacji rynku dążyli zaspokojenia potrzeb różnych grup wiekowych. Dla dzieci zaprojektowane zostały place zabaw, dla młodzieży miejsca do skateboardingu lub jazdy na rowerze, natomiast dla dorosłych i starszych zaprojektowane zostały różnorodne formy siedzisk i leżaków.

Autorzy ponadto wykorzystywali w projektach elementy projektowania zrównoważonego. W projektach istotne znaczenie miało zagospodarowanie wód opadowych w projektowanych terenach zieleni, między innymi w ogrodach deszczowych. Studenci w ramach warsztatów przeanalizowali lokalnie występujące formy zieleni, szczególnie kwiatów i roślin łąkowych. W swoich projektach wykorzystali lokalne gatunki, takie jak: malwy, trzmieliny, nagietki czy pysznogłówki.

Ryc. 5. Koncepcja 1. Plan zagospodarowania terenu Rynku w Babicach, autorzy: D. Mazurek, A. Trojnar, J. Kozłowska

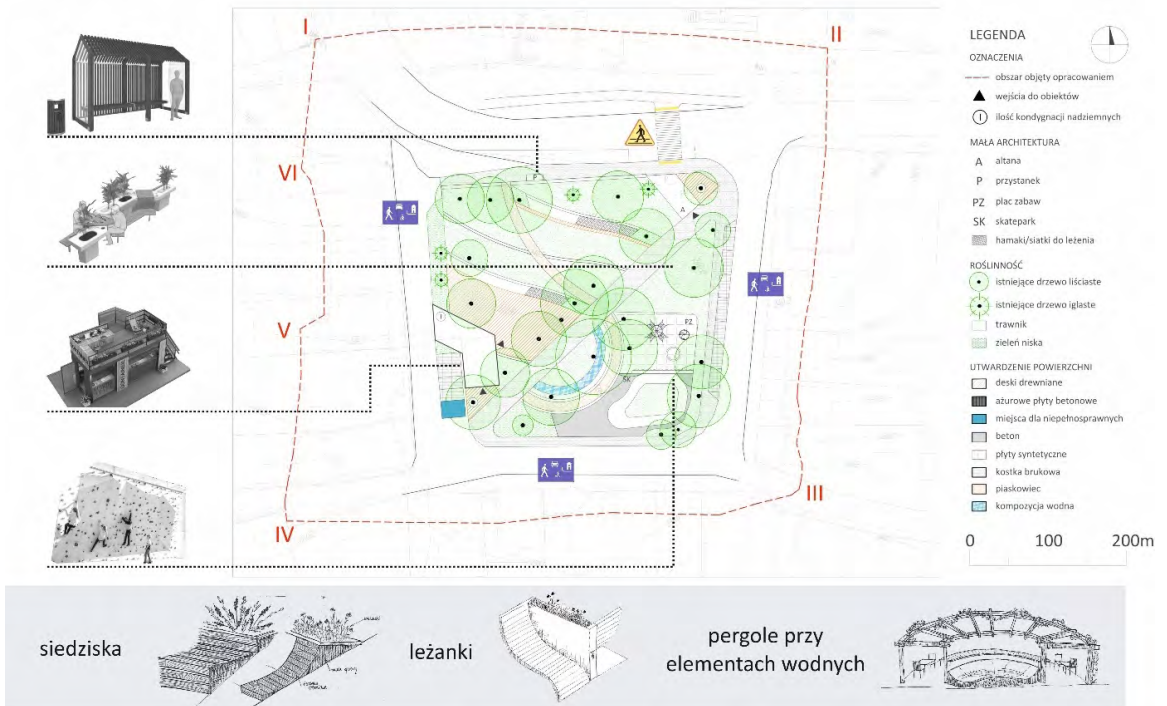
Concept 1. Development plan for the Market Square in Babice, authors: D. Mazurek, A. Trojnar, J. Kozłowska

13 T. Tomaszek, *Drewniana cerkiew w Babicach jako zabytek o niewykorzystanym potencjale turystycznym. Zalecenia konserwatorskie oraz analiza możliwości adaptacji świątyni do nowej funkcji*, [w:] Krupa J. (red.), *Problemy ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego Pogórza Dynowskiego w rozwoju turystyki*, Wydawnictwo ZGTPD, Dynów 2016, s. 294.

14 T. Tomaszek, *Ikostas cerkwi w Babicach (gmina Krzywca) – analiza konserwatorska*, [w:] Krupa J., Szpara K. (red.), *Zrównoważona gospodarka zasobami przyrodniczymi i kulturowymi na Pogórzu Dynowskim determinantą rozwoju turystyki*, Wydawnictwo ZGTPD, Dynów 2016, s. 222.

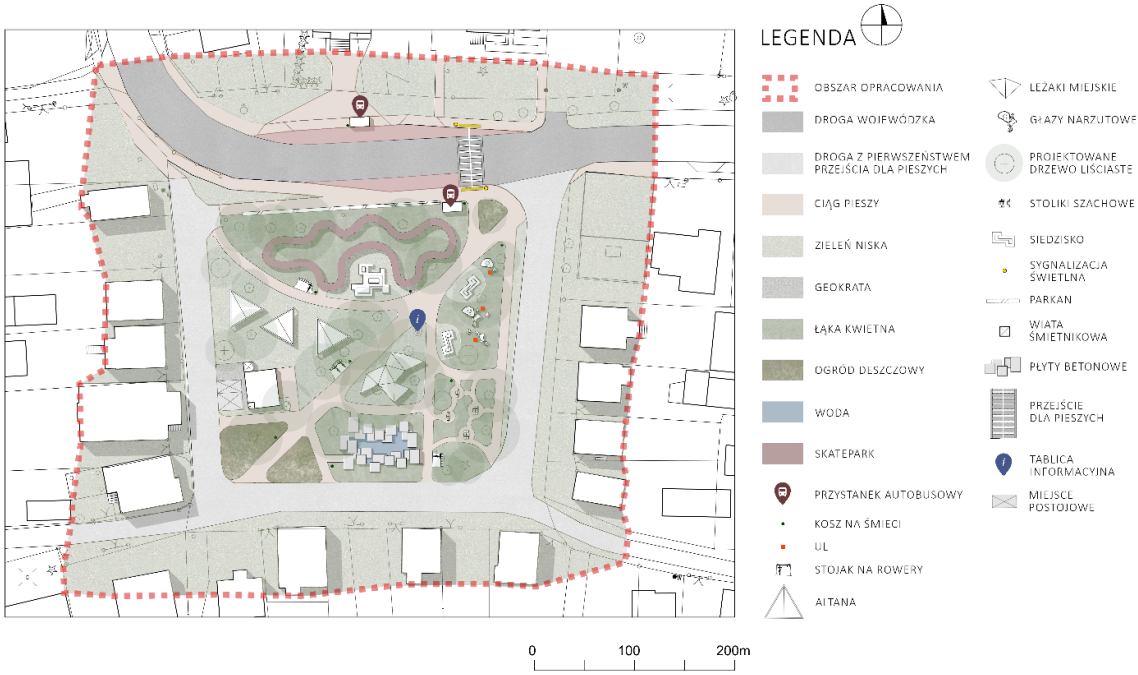
Ryc. 6. Koncepcja 1. Wizualizacja, widok od strony północno-wschodniej, autorzy: D. Mazurek, A. Trojnar, J. Kozłowska
 Concept 1. Visualization, view from the north-east, authors: D. Mazurek, A. Trojnar, J. Kozłowska

Ryc. 7. Koncepcja 2. Plan zagospodarowania terenu Rynku w Babicach, autorzy: W. Potocka, A. Choroba, J. Gajewska, A. Krupa
 Concept 2. Development plan for the Market Square in Babice, authors: W. Potocka, A. Chora, J. Gajewska, A. Krupa

Ryc. 8. Koncepcja 2. Wizualizacja, widok od strony południowo-wschodniej, autorzy: W. Potocka, A. Choroba, J. Gajewska, A. Krupa
 Concept 2. Visualization, view from the south-east, authors: W. Potocka, A. Disease, J. Gajewska, A. Krupa

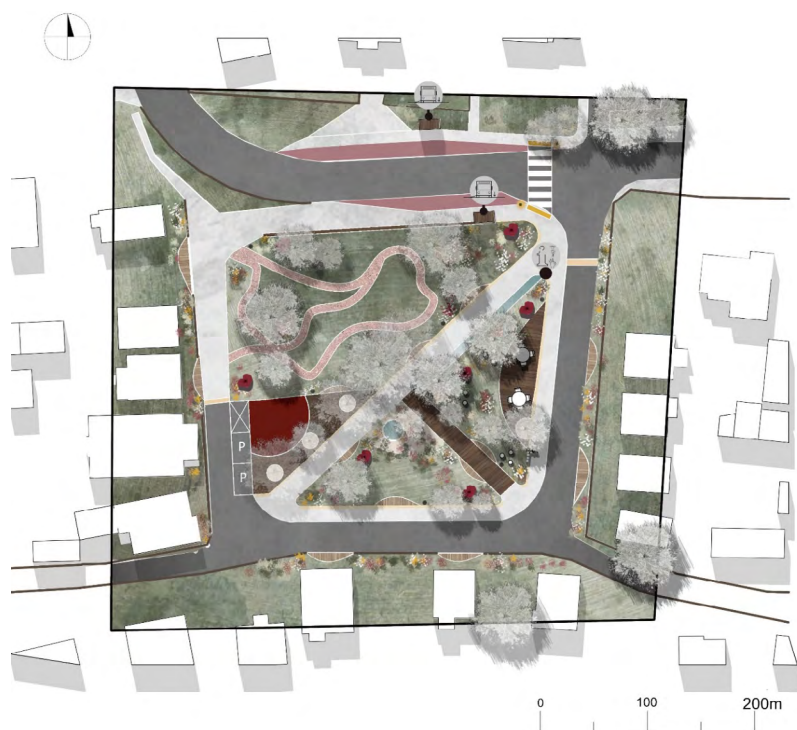

Ryc. 9. Koncepcja 3. Plan zagospodarowania terenu Rynku w Babicach, autorzy: I. Olszak, E. Bączek, J. Bugaj
 Concept 3. Development plan of the Market Square in Babice, authors: I. Olszak, E. Bączek, J. Bugaj

Ryc. 10. Konceptcja 3. Wizualizacja, widok od strony południowej, autorzy: I. Olszak, E. Bączek, J. Bugaj

Concept 3. Visualization, view from the south, authors: I. Olszak, E. Bączek, J. Bugaj

Ryc. 11. Konceptcja 4. Plan zagospodarowania terenu Rynku w Babicach, autorzy: M. Nózka, M. Kutrzeba, N. Śliwińska

Concept 4. Development plan for the Market Square in Babice, authors: M. Nózka, M. Kutrzeba, N. Śliwińska

Ryc. 12. Konceptcja 4. Wizualizacja promenady na Rynku w Babicach, autorzy: M. Nózka, M. Kutrzeba, N. Śliwińska

Concept 4. Visualization of the promenade on the Market Square in Babice, authors: M. Nózka, M. Kutrzeba, N. Śliwińska

Podsumowanie

Warsztaty w Babicach, jako wyjazd studialny stanowiły dla studentów bardzo dobrą okazję do zapoznania się z tradycjami budownictwa regionalnego Pogórza Dynowskiego. Studenci mieli możliwość nie tylko biernego oglądu historycznych budynków i zespołów urbanistycznych małej miejscowości, ale także aktywnego działania przy obiektach. Projektowy charakter warsztatów pozwolił również na lepsze zrozumienie problematyki historycznej zabudowy i jej stanu zachowania.

Poprzez możliwość konfrontacji efektów swojej pracy nie tylko z prowadzącymi zajęcia i kolegami, ale także z przedstawicielami władz samorządowych oraz potencjalnymi użytkownikami, studenci zapoznali się z praktyką pracy zawodowej, w tym z zestawieniem pomysłów projektowych z realnymi potrzebami odbiorców i ich uwagami do projektów. Warsztaty projektowe miały również wpływ na mieszkańców Babic. Aktywne zainteresowanie dziedzictwem kulturowym miejscowości działało pozytywnie na świadomość wartości przestrzeni i architektury dawnego miasteczka.

Literatura

- [1] Franta A., Synthesis of Aims and Possibilities, [w:] Franta A. (red.), The Role of the International Student Workshops in the Process of the Education of Architects, Politechnika Krakowska, Kraków 2016, s. 109–118.
- [2] Hofer K., Design Workshops: a specific pedagogy of architectural teaching, [w:] Franta A. (red.) The Role of the International Student Workshops in the Process of the Education of Architects, Politechnika Krakowska, Kraków 2016, s. 9–16.
- [3] Ingarden K., Jasiński A., „Chmura”: Polsko-Japońskie Warsztaty Architektoniczne w cieniu pandemii COVID-19, [w:] „Państwo i Społeczeństwo”, nr 2/2022, DOI:10.48269/2451–0858-pis-2022–2–004, s. 101–118.
- [4] Łużyniecka E., Nauczanie ochrony dziedzictwa na Wydziale Architektury Politechniki Wrocławskiej, [w:] Szmygin B. (red.), Nauczanie i popularyzacja ochrony dziedzictwa, Polski Komitet Narodowy ICOMOS, Politechnika Lubelska, Warszawa 2014, s. 73–86.
- [5] Rdzawska-Augustin E., Bródka J., Międzynarodowe warsztaty studenckie w procesie edukacji architektonicznej, [w:] „Builedr”, (nr 4 (285) 2021, DOI: 10.5604/01.3001.0014.7864, s. 54–55.
- [6] Szczerek E., International Student Workshops as an important element in architectural education, [w:] „Technical Transactions”, 7/2017, DOI: 10.4467/2353737XCT.17.105.6646, s. 21–30.
- [7] Szczegliński A., Wąsowicz M., Działania artystyczne w Chełmnie – wielowymiarowe znaczenie Ogólnopolskich Warsztatów Plenerowych Studentów Architektury, [w:] „Builder” 12 (293), DOI: 10.5604/01.3001.0015.5135, s. 68–73.
- [8] Tomaszek T., Drewniana cerkiew w Babicach jako zabytek o niewykorzystanym potencjale turystycznym. Zalecenia konserwatorskie oraz analiza możliwości adaptacji świątyni do nowej funkcji, [w:] Krupa J. (red.), Problemy ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego Pogórza Dynowskiego w rozwoju turystyki, Wydawnictwo ZGTPD, Dynów 2016, s. 279–297.
- [9] Tomaszek T., Ikonostas cerkwi w Babicach (gmina Krzywca) – analiza konserwatorska, [w:] Krupa J., Szpara K. (red.), Zrównoważona gospodarka zasobami przyrodniczymi i kulturowymi na Pogórzu Dynowskim determinantą rozwoju turystyki, Wydawnictwo ZGTPD, Dynów 2016, s. 221–240.
- [10] Haszczyński P., Ścieżka Historyczna Babice – Przystanek 2, źródło: <https://www.krzywca.eu/babice.html> (dostęp: 24.03.2022).

Źródła archiwalne

- [11] Markt Babice sammt Ortschaft Babice in Galizien, 1854, Archiwum Państwowe w Przemyślu, Archiwum Geodezyjne, sygn. 56/126/0/-/0006M.
- [12] Cerkiew Greko-Katolicka pw. Zaśnięcia Bogarodzicy, Biała Karta, rejestr zabytków, nr A-247 z dnia 04.04.1970 r., źródło on-line: <https://zabytek.pl/pl/obiekty/babice-zespol-cerkwi-greckokatolickiej-pw-zasnecia-matki-boski> (dostęp 24.03.2022).

The role of student design workshops on the example of the effects of inter-university urban planning workshops in Babice

Abstract: The article presents the course and effects of inter-university, student design workshops that took place in Babice in the Krzywca commune on July 18–25, 2021. On these basis, the importance and role of student workshops in architectural education were presented.

Keywords: Babice, Krzywca commune, student workshops, urban revitalization, architectural education
